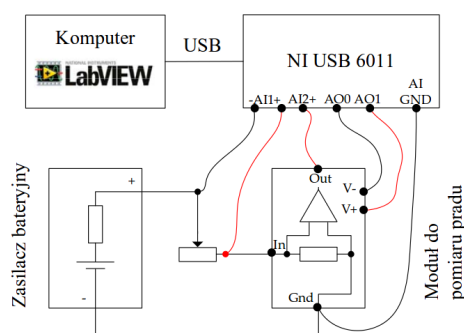

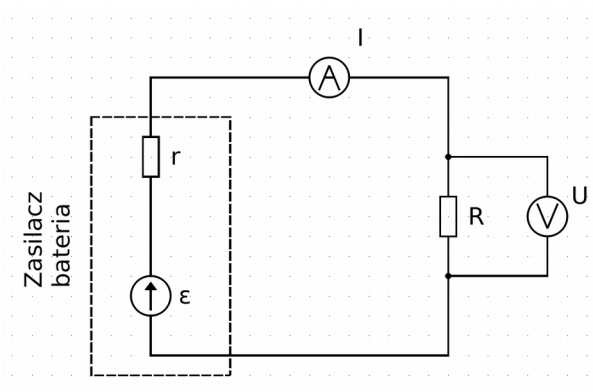
Laboratorium 6. Badanie zależności mocy użytecznej od obciążenia

1 Opis eksperymentu

Stanowisko jest wyposażone następująco:

Rys. 1. Schemat układu pomiarowego

Eksperyment funkcjonalnie sprowadza się do rozwiązania powyższego schematu, gdzie:

ϵ - to siła elektromotoryczna (idealne źródło napięcia) [V],
 r - to opór wewnętrzny [Ω],
 R - to opór odbiornika - obciążenie, który możemy zmieniać, choć nie znamy wprost jego wartości [Ω],
 U - mierzone napięcie na odbiorniku (/ rzeczywistym źródle napięcia) [V],
 I - mierzony prąd płynący przez odbiornik [A].

Wykorzystując napięciowe prawo Kirchoffa układamy równanie na napięcie na odbiorniku:

$$U = \epsilon - Ir [V]$$

gdzie: U i I zmienia się w zależności od ustawionej oporności odbiornika R (tutaj potencjometru) i jest przez nas mierzone, ϵ i r są nieznane. Aby wyznaczyć ϵ i r wystarczą dwa pomiary dla różnych oporności odbiornika, ponieważ dostarczy nam to dwóch równań z dwoma niewiadomymi. Aby zwiększyć dokładność wyznaczenia ϵ i r możemy zrobić więcej pomiarów i skorzystać z metody regresji dwuparametrowej.

Oporność odbiornika R możemy wyznaczyć następująco:

$$R = UI [\Omega]$$

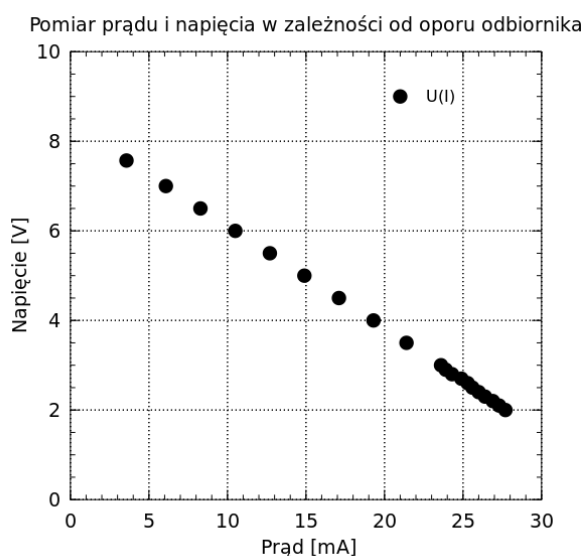
gdzie: U [V] i I [A] to pomiary prądu i napięcia na odbiorniku.

2 Pomiar

2.1 Pomiar prądu i napięcia

- napięcia = [7.57, 7, 6.5, 6, 5.5, 5, 4.5, 4, 3.5, 3, 2.9, 2.8, 2.7, 2.6, 2.5, 2.4, 2.3, 2.2, 2.1, 2] # [V]
- prądy = [3.57, 6.08, 8.28, 10.5, 12.7, 14.9, 17.1, 19.3, 21.4, 23.6, 23.9, 24.3, 24.9, 25.3, 25.6, 26, 26.4, 26.9, 27.3, 27.7] # [mA]

2.2 Ilustracja graficzna pomiaru

2.3 Wstępne wyznaczenie siły elektromotorycznej $\mathcal{E}$ i oporu wewnętrznego r zasilacza

Do wyznaczenia $\mathcal{E}$ i r wystarczą nam 2 równania:

$$U(R1) = \mathcal{E} - I(R1)r$$

$$U(R2) = \mathcal{E} - I(R2)r$$

odejmując te równania:

$$U(R1) - U(R2) = r(I(R2) - I(R1))$$

czyli:

$$r = \frac{U(R1) - U(R2)}{I(R2) - I(R1)}$$

$$\mathcal{E} = U(R1) + I(R1)r$$

2.3.1 Opór wewnętrzny r dla pierwszego i ostatniego ustawienia potencjometru = 230.83 [Ω]

2.3.2 Siła elektromotoryczna $\mathcal{E}$ dla pierwszego i ostatniego ustawienia potencjometru = 8.39 [V]

2.4 Wyznaczenie siły elektromotorycznej $\mathcal{E}$ i oporu wewnętrznego r zasilacza metodą regresji

2.4.1 Regresja liniowa dwuparametrowa

http://en.wikipedia.org/wiki/Simple_linear_regression

$$S = \sum_{i=1}^n 1 = n, \quad S_x = \sum_{i=1}^n x_i, \quad S_{xx} = \sum_{i=1}^n x_i^2, \quad S_y = \sum_{i=1}^n y_i, \quad S_{yy} = \sum_{i=1}^n y_i^2, \quad S_{xy} = \sum_{i=1}^n x_i y_i, \quad \Delta = S \cdot S_{xx} - (S_x)^2$$

Prosta dopasowania:

$$y = ax + b$$

Współczynniki prostej:

$$a = \frac{S \cdot S_{xy} - S_x \cdot S_y}{\Delta}, \quad b = \frac{S_{xx} \cdot S_y - S_x \cdot S_{xy}}{\Delta}.$$

suma odchyłeń standardowych wszystkich pomiarów:

$$\sigma_y^2 = S_{yy} - a S_{xy} - b S_y.$$

Błąd kwadratowy a:

$$\sigma_a^2 = \frac{S}{S-2} \frac{\sigma_y^2}{\Delta},$$

Błąd kwadratowy b:

$$\sigma_b^2 = \sigma_a^2 \frac{S_{xx}}{S},$$

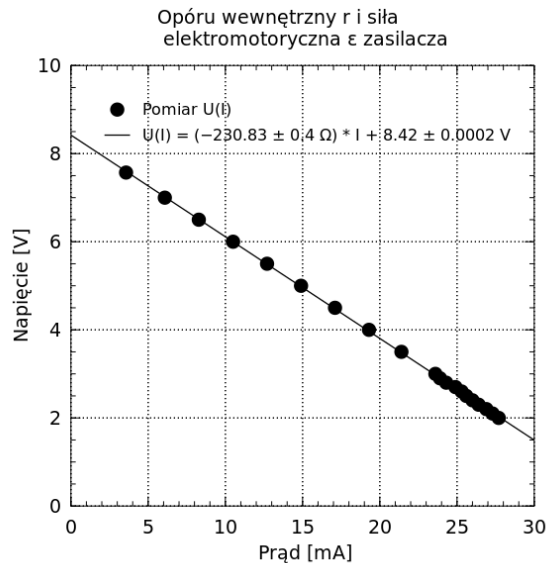
2.4.2 Opór wewnętrzny = -230.83 [Ω]

2.4.3 Błąd wyznaczenia oporu wewnętrznego = 0.4 [Ω]

2.4.4 Siła elektromotoryczna = 8.42 [V]

2.4.5 Błąd wyznaczenia siły elektromotorycznej = 0.0002 [V]

2.5 Ilustracja graficzna dopasowania ε i r ($\Delta\varepsilon$ i Δr)

2.6 Wyznaczenie mocy użytecznej P_u i jej ilustracja w zależności od stosunku oporu odbiornika do oporu wewnętrznego zasilacza R/r

2.6.1 Metoda sporządzenia wykresu

Moc użyteczna to moc jaką otrzymuje klient. Tutaj klientem jest odbiornik. Moc na odbiorniku wynosi:

$$P_u(\varepsilon, r, R) = U(\varepsilon, r, R) I(\varepsilon, r, R) \text{ [W]}$$

gdzie: U mierzone napięcie na odbiorniku, I mierzony prąd na odbiorniku, ε to siła elektromotoryczna a r opór wewnętrzny zasilacza. Wykres sporządzamy jako zbiór punktów:

$$\left(\frac{R}{r}, P_u(\varepsilon, r, R) \right)$$

gdzie: $R = U/I$ to pomiary, a ε i r to wyznaczone stałe, w skrócie:

$$\left(\frac{U}{Ir}, (U, I) \right)$$

Powinniśmy móc zauważyć że największą moc jest wtedy gdy obciążenie jest równe oporowi wewnętrznemu.

2.6.2 Opory odbiornika R

[2120.0, 1151.0, 785.0, 571.0, 433.0, 336.0, 263.0, 207.0, 164.0, 127.0, 121.0, 115.0, 108.0, 103.0, 98.0, 92.0, 87.0, 82.0, 77.0, 72.0] [Ω]

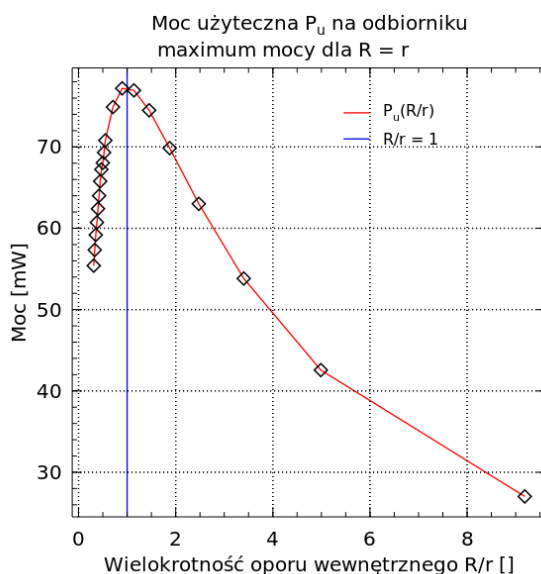
2.6.3 Opory względne R/r

[9.184, 4.986, 3.401, 2.474, 1.876, 1.456, 1.139, 0.897, 0.71, 0.55, 0.524, 0.498, 0.468, 0.446, 0.425, 0.399, 0.377, 0.355, 0.334, 0.312]

2.6.4 Moce użyteczne P_u

[0.027, 0.0426, 0.0538, 0.063, 0.0698, 0.0745, 0.077, 0.0772, 0.0749, 0.0708, 0.0693, 0.068, 0.0672, 0.0658, 0.064, 0.0624, 0.0607, 0.0592, 0.0573, 0.0554] [W]

2.6.5 Ilustracja graficzna $P_u(R/r)$

2.7 Wyznaczenie mocy całkowitej P_c i jej zależność od oporu względnego R/r

2.7.1 Metoda sporządzenia wykresu

Moc całkowita to moc na zasilaczu, czyli iloczyn prądu i napięcia zasilacza:

$$P_c(\varepsilon, r, R) = \varepsilon I(\varepsilon, r, R) \text{ [W]}$$

gdzie: $R = U/I$ stosunek mierzonego napięcia do prądu na odbiorniku, ε to siła elektromotoryczna a r opór wewnętrzny zasilacza wyznaczone wcześniej.

W skrócie wykres sporządzamy jako zbiór punktów $(R/r, P_c)$:

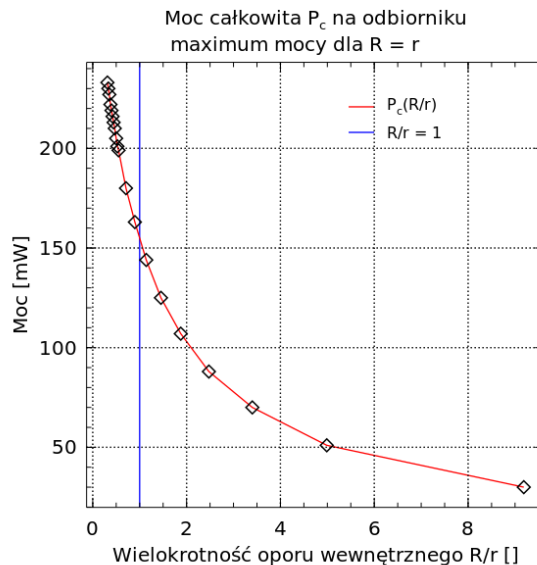
$$\left(\frac{U}{Ir}, (\varepsilon I) \right)$$

Powinniśmy móc zauważyć, że maksimum mocy dostarczanej przez zasilacz jest gdy opór odbiornika jest najmniejszy (czyli płynie największy prąd)

2.7.2 Moce całkowite P_c

[0.03, 0.051, 0.07, 0.088, 0.107, 0.125, 0.144, 0.163, 0.18, 0.199, 0.201, 0.205, 0.21, 0.213, 0.216, 0.219, 0.222, 0.227, 0.23, 0.233] [W]

2.7.3 Ilustracja graficzna $P_c(R/r)$

2.8 Wyznaczanie sprawności (wydajności) η układu zasilacz – odbiornik

2.8.1 Metoda sporządzenia wykresu

Sprawność układu zasilacz - odbiornik to stosunek mocy na odbiorniku do mocy na zasilaczu:

$$\eta(\varepsilon, r, R) = \frac{P_u(\varepsilon, r, R)}{P_c(\varepsilon, r, R)} \text{ [au]}$$

gdzie: $R = U/I$ stosunek mierzonego napięcia do prądu na odbiorniku, ε to siła elektromotoryczna a r opór wewnętrzny zasilacza wyznaczone wcześniej.

W skrócie wykres sporządzamy jako zbiór punktów $(R/r, \eta)$:

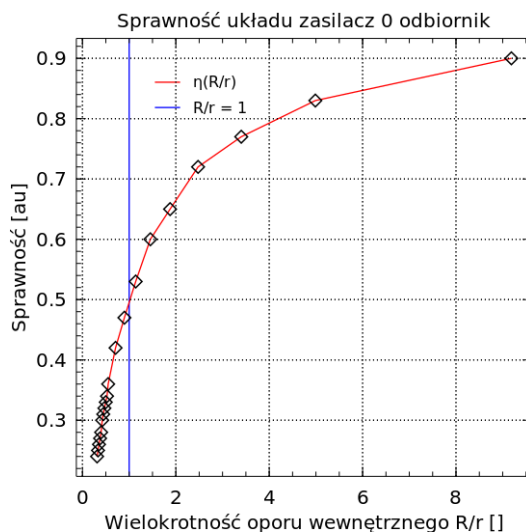
$$\left(\frac{U}{Ir}, \frac{P_u}{P_c} \right)$$

Powinniśmy móc zauważyć, że maksimum wydajności η układu zasilacz - odbiornik jest gdy opór odbiornika jest największy (czyli płynie najmniejszy prąd).

2.8.2 Sprawności η

[0.9, 0.83, 0.77, 0.72, 0.65, 0.6, 0.53, 0.47, 0.42, 0.36, 0.34, 0.33, 0.32, 0.31, 0.3, 0.28, 0.27, 0.26, 0.25, 0.24] [au]

2.8.3 Ilustracja graficzna $\eta(R/r)$

3 Wnioski

Wyznaczono opór wewnętrzny = 230.83 ± 0.4 [Ω].

Wyznaczono siłę elektromotoryczną = 8.42 ± 0.0002 [V]

Na wykresie mocy użytecznej w funkcji oporu względnego widać, że największa moc użyteczna jest dla oporu odbiornika równego oporowi wewnętrznemu.

Na wykresie mocy całkowitej w funkcji oporu względnego widać, że moc całkowita dostarczana przez zasilacz spada wraz ze wzrostem oporu odbiornika.

Na wykresie sprawności w funkcji oporu względnego widać, że wydajność rośnie im mniej korzystamy z zasilacza.